

Джерела та література:

1. Бережний С, Тарнавська А., Бережна Г. Знаємо, можемо, хочемо // Освіта. Київ, 2003. № 58.
2. Веліканова А. Обдаровані діти – хто вони? // Психолог. 2006. №42. С. 18-21.
3. Головань Т. Особливості методики розвитку інтересу учнів на уроках правознавства // Історія в школах України. 2008. №4. С.35-37.
4. Жидкова Н. Формування вмінь аналізувати нормативно-правові акти на уроках правознавства // Історія в школах України. 2011. №2-3. С.14-22.
5. Іванова Л. І. Школа та шкільний учитель в системі Малої академії наук // Завучу. Усе для роботи. 2009. №7. С.13-16.
6. Клименко В. В. Психологічні тести таланту. Харків, 1996. С. 24-28.
7. Кременський Б. Г. Організація та проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад і турнірів: Методичні рекомендації. Київ, 2001. С. 60-65.
8. Наливайко Г. В. Керівництво самоосвітньою діяльністю вчителів // Освіта і управління. Т.3. С. 192-197.
9. Попова Л. В. Біографічний метод у вивченні підлітків з різними видами обдарованості. Москва, 1993. С. 45-49.
10. Сисоєв В. М. Пріоритет науково-педагогічної творчості // Рідна школа. 2004. № 5. С. 52-55.
11. Сорич І. Організація роботи із обдарованими дітьми у навчальних закладах // Психолог. 2006. №25-28.
12. Тайна обдарованості: збірник на допомогу тим, хто працює із обдарованими дітьми / укладач Заболотний О. В.; за заг. ред. Клокар Н. І. Біла Церква: КОІПОПК, 2005. 160 с.
13. Ягенська Г. В., Захарчук В. Є. Підготовка учнівських команд до турнірів: мотиви, механізми, результати // Наукові записки РДГУ. Вип. 12. Рівне: РДГУ, 2009. С.94-99.

УДК 351.88:342.95

Рудницька О.П.

*Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджуються проблемні питання реалізації державної антикорупційної політики в закладах вищої освіти України. Визначені основні обмеження, заборони та обов'язки учасників освітнього процесу, що встановлені чинним національним антикорупційним законодавством.

Ключові слова: антикорупційна політика, учасники освітнього процесу, антикорупційна програма, конфлікт інтересів.

На сучасному етапі розвитку суспільства, в умовах глобалізаційних процесів, у світі немає жодної країни, в якій би корупційні прояви були відсутні. Такі діяння проявляють себе як у країнах, які розвиваються, так і у високорозвинених. Проте головною відмінністю між ними є не лише відсутність (мінімізація) корупції як явища, а її рівень. Важливим показником є вплив корупції на суспільно-політичні, а також економічні, соціальні, правові процеси у конкретній державі, залучення громадськості до антикорупційної політики. Актуальним на сьогодні є дослідження сучасного стану та основних проблем формування й реалізації антикорупційної політики в системі вищої освіти України.

Метою даної публікації є визначення основних чинників антикорупційної політики у сфері вищої освіти та шляхів подолання цього негативного явища в контексті інтеграції української вищої школи до європейського освітнього простору.

Сьогодні у нашій державі діє система антикорупційного законодавства, що охоплює всі сфери суспільного життя, зокрема, і освіту. Вона включає різні види нормативно-правових актів у бюджетній, освітній, адміністративній галузях тощо. Основним антикорупційним актом є Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року (набрав чинності 26 квітня 2015 року) [1]. Важливим кроком стало визначення в Законі України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. хабарництва як одного з проявів академічної доброчесності (абзац 7 частини 4 статті 42) [2].

На виконання Закону України «Про запобігання корупції» та з метою запобігання корупційним проявам заклади вищої освіти зобов'язані постійно проводити моніторинг дотримання вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів всіма працівниками та здобувачами вищої освіти. Питання можливого виникнення потенційного чи реального конфлікту інтересів щодо вищезазначених осіб має знаходитися на постійному контролі керівника та уповноваженої особи з запобігання та виявлення корупції відповідного закладу. Зокрема, працівники закладу вищої освіти (педагогічні, науково-педагогічні, обслуговуючий персонал), що пов'язані спільною роботою з близькими особами (викладач – безпосередній керівник (завідувач кафедрою, декан, проректор, ректор) є близькою особою), рекомендується утримуватися від дій або прийняття рішень, які призводять до виникнення конфлікту інтересів, а у разі його виникнення – вживати визначені чинним за-

конодавством заходи самостійного та зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів.

Слід наголосити, що в частині співвідношення термінів «конфлікт інтересів» та «спільна робота близьких осіб» звертаємо увагу на те, що конфлікт інтересів є більш широким поняттям та включає в себе обмеження відносин прямого підпорядкування, проте ним не обмежується. Відсутність відносин прямого підпорядкування, а також відсутність заборони прямого підпорядкування близьких осіб, перелік яких передбачено абзацом четвертим частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», не спростовує можливості виникнення потенційного чи реального конфлікту інтересів при здійсненні ними службових обов'язків.

Крім того, працівникам закладів вищої школи необхідно вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів та/або приватного інтересу при виконанні трудових функцій, а саме: при прийнятті рішень, спільної роботи близьких осіб (спільної участі у комісіях, органах управління факультету/інституту, поданні документів керівництву для заохочення тощо). З метою виявлення конфлікту інтересів та його усунення уповноваженою особою спільно з кадровою службою відповідного закладу вищої школи проводиться додаткове вивчення кадрового складу науково-педагогічних працівників та інших співробітників закладу. Вказані особи зобов'язані утримуватися від поведінки, яка може бути витлумачена оточуючими як готовність вчинити або брати участь у скоєнні корупційного правопорушення в інтересах або від імені закладу вищої освіти.

Учасники освітнього процесу зобов'язані також відхиляти спроби корупційного впливу шляхом надання пропозиції, обіцянки у сприянні працевлаштування з порушенням вимог трудового законодавства, сприяння у безпроблемному складанні заліково-екзаменаційної сесії, державної атестації за грошову винагороду або за виконання певної роботи чи надання послуг.

При отриманні благодійної допомоги у будь-якому вигляді, зокрема, благодійного гранту адміністрація, педагогічні, науково-педагогічні, обслуговуючий персонал мають керуватися положеннями Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 р. [3]. Так, працівники закладу вищої освіти зобов'язані негайно оприбутковувати отримані цінності через бухгалтерію закладу вищої освіти.

У випадках виникнення сумніву щодо наявності реально-го чи потенційного конфлікту інтересів, про випадки наявності у працівника наміру вчинити або факти вчинення корупційних правопорушень, притягнення до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення негайно інформувати про такі випадки керівництво та уповноважену особу з питань запобігання та виявлення корупції в закладі.

На вимогу статті 45 Закону України «Про запобігання корупції», посадові особи закладів вищої освіти, що визначені у підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 зазначеного вище Закону (є юридичними особами публічного права), подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування шляхом заповнення її на офіційному вебсайті Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – Агентство) за формою, що визначається Агентством. Відповідно до частин ч.1 ст. 49 зазначеного вище Закону уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції відповідного закладу здійснює перевірку фактів своєчасності подання таких декларацій.

Важливим елементом антикорупційної політики закладів вищої школи є також правороз'яснювальна робота щодо дотримання національного антикорупційного законодавства. У закладах вищої школи має бути організовано розміщення на власному вебсайті публічної інформації щодо способів повідомлень про факти порушення антикорупційної програми закладу (у разі наявності), вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, викладено нормативно-правові акти антикорупційного законодавства та рішення Агентства.

Головним інструментом антикорупційної політики будь-якого закладу вищої школи не залежно від форми власності є систематичне проведення анонімного онлайн-анкетування серед здобувачів вищої освіти щодо виявлення можливих фактів порушення антикорупційного законодавства, а також можливих корупційних ризиків.

Отже, основою для успішної реалізації державної політики щодо мінімізації корупційних проявів у закладах вищої освіти є забезпечення належного рівня знань антикорупційного законодавства як учасниками освітнього процесу, так і українським суспільством в цілому. Підвищення рівня правової культури працівників закладів вищої школи та здобувачів вищої освіти сприятиме не

тільки ефективним діям різноманітних превентивних антикорупційних механізмів та формуванню нетерпимого ставлення суспільства до будь-яких проявів корупції, а й зменшить ризик порушення їх прав і свобод.

Джерела та література:

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613>.

3. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 р. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.

4. Жидкова Н. Формування вмінь аналізувати нормативно-правові акти на уроках правознавства // Історія в школах України. 2011. №2-3. С.14-22.

УДК 37.016:34

Семенюк-Прибатень А. В.

*Камя'нець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТА

У статті розглядається патання системи методів викладання правових дисциплін для студентів історичного факультету. Визначаються інноваційні підходи викладання правових дисциплін у закладах вищої освіти.

Ключові слова: *методика, правові дисципліни, лекція, практичне заняття, самостійна робота, інноваційні методики, правова свідомість.*

Побудова соціальної, правової, демократичної держави та громадянського суспільства в Україні безпосередньо пов'язана з формуванням нового рівня правосвідомості та правової культури населення, що вимагає посилення уваги до питань правового навчання і виховання майбутніх фахівців.

Важливу роль у формуванні правової свідомості здобувача вищої освіти відіграє вивчення правових дисциплін, при цьому основним обов'язком науково-педагогічного працівника є застосування зрозумілої методики викладання та доведення даних дисциплін до студента у об'ємі, який буде достатнім для майбутнього фахівця та допоможе орієнтуватися серед галузей чинного законодавства.